

Velečastiti gospod!

Vrhnika, 15. IV. 97.

Prosim, oprostite, da se Vam predrznem pisati.

Pred štirinajstimi dnevi sem si vtepel v glavo, da izdam svoje pesmi. Prej niti mislil nisem na kaj takega, toda razjezilo me je, da si upajo izdajati svoje proizvode filistri à la Funtek, Gangl, — kakor se čuje, tudi Medved, Hribar etc. etc. K temu sklepu me je prvi napotil Govékar in kmalu nató ponudim okrog 50 pesmij Gabrščku za »Salonsko knjižnico«, ki prične menda prav sedaj izhajati. No, Gabršček je ponudbo odklonil ter svojo odklonítev podpíral z različnimi razlogi, — da imá za »Salonsko« že kup gradíva, da poezíje, ki jih on izdá, Slovenci že a priori odklanjajo itd. Zató hočem ponuditi svoje pesmi Kleinmayru.

Nekatere so Vam že gotovo znane iz »Zvona«. Prišlo jih je nekaj s podpisi »Trošan« in »Ivan Savéljev«; par sem jih poslal pred kratkem Bežku s podpisom »Julijan Mak« (to so bili »Dunajski večeri« in romanca »Sulamit«). O poslednjih se je Bežek menda izrazil, da »še niso za naše občinstvo«; vraga, kaj vse ní za naše občinstvo! Koliko pa jih je, ki bi razumeli Vaše satire! Publikum se mora ravnati po delih, ne pa dela po njem. Izmed petdesetih, ki sem jih prepísal, čitali ste jih morda kakih trideset. Jaz sicer ne vem, kakšna je Vaša sodba o njih, ali kljub temu se Vas predrznem nadlegovati s sitno prošnjo.

Ker hočem na vsak način izvesti svoj sklep, iz materijelnih in literarnih vzrokov — (po Ljubljani me hrulijo zmirom bolj, zakaj samó zabavljam po »Zvonu« in »Na-

rodu«, sam pa nič ne napravim), — torej potrebujem skoro gotovo kakšnega priporočila od vplivne strani. Založnik najbrž ne takó brezskrben, da bi na slepo kupával. Oprostite mi, da se obračam zategadelj naravnost do Vas, velečastiti gospod. Veliko mi je na tem, da dobim kmalu in dobrega založnika, ki bo izdal in tiskal vsaj kolikor toliko elegantno in — ne zastonj. Vi imate pri Kleinmayru gotovo toliko vpliva, da bi me lahko priporočili, če bi Vam ne bilo zoperno in presítno, napraviti mi to važno uslugo. Ker pa čitate veliko pesmij — kot urednik »Zvonov« — zató je mogoče, da ste na moje že pozabili. Velikega dela pa sploh še videli niste. Ako se Vam torej zdí potrebno, pošljem Vam prepísane v Škale, da jih na kratko, naglo pregledate. Največ cenim »Dunajske večere«, katerih bo osem z ónimi petimi, ki ste jih že imeli v redakciji.

Oprostite, da Vas nadlegujem s tako sitno prošnjo in da Vas prosim odgovora.

Klanja se Vam

najodl. spoštovanjem

udani

Ivan Cankar

stud. phil.

Adresa:

Ivan Cankar,

Vrhnika, Kranjsko.

2

Velečastiti gospod!

[4. maja 1897]

Oprostite, da Vas nadlegujem z novim pismom in Vas ob jednom zahvaljujem za prijazno pisanje z dné 18. IV. t. l.

Bambergu sem pisal takoj, pa do danes še nisem dobil odgovora od njega. To se mi je zdelo malo čudno, dokler

mi ni povedal prof. Levec, da je šel gosp. Ottmar na Gorenjsko peteline streljat. Isti gosp. profesor mi je obljubil, da moje pesmi »toplo priporoči« založniku, na podlagi »večletnega dobrega znanja z njim«. Dejal pa mi je poleg tega, — in to je izmed vzrokov, da Vas vdruživ nadlegujem —, naj prosim Vas, da mu pišete samí. »S kupčijo, ki jo je napravil z Aškercem, je zadovoljen, zato bo njegova beseda kaj veljala pri njem.« — Resnica je, da Vas prosim velike usluge; toda ker poznate založniške mizerije in sitnosti gotovo veliko bolje od mene, zató sem prepričan, da mi ne zamerite in mi oprostite. Jaz bi to stvar končal kolikor mogoče hitro, ker me vznemirja prav po nepotrebnem. Mudi se mi na Dunaj, zató moram rokopis kmalu prodati. Vrh tega bi se za par mesecev rad iznebil pisanja podlistkov in drugih podobnih neumnostij, ker imam opravka z dramo, pa se ji nikoli ne morem posvetiti, kakor bi hotel. Skratka, — vzrokov in razlogov na kupe. Zató si usojam upati, veleč. gospod, da mi te usluge ne odrečete; jaz Vam bom hvaležen.

Najodl. spoštovanjem

udani Vam

Ivan Cankar

3

Velečastiti gospod!

Oprostite, da Vas toliko časa ne zahvalim za Vaše zadnje prijazno pismo in za blagohotnost, s katero ste me priporočili Bambergu.

On mi je pisal pred kratkim, da letos ne more vsprejeti mojih poezij v založbo, pač pa da bi bilo to mogoče po Novem letu. Jaz seveda počakam dotlej in ne bom ponujal rokopisa nikomu drugemu. Do takrat, upam, da bo še narasel

Velecenjeni g. Aškerc!

[14. aprila 1900]

Jako čudno se mi je zdelo, ko so se spravili name od vseh strani zaradi tistega feljtona v »Slov. Listu«. Jaz ga nisem pisal, nimam z njim nobenega opravka in niti pisca ne poznam. Nekateri pravijo, da je moj brat — česar ne verjamem, ker je listek pisan preslabo — in drugi, da je Mazi. No, meni je to vsejedno, — jaz ga nisem pisal. — Še bolj čudno pa se mi je zdelo, da so se isti, ki so se zgražali nad feljtonom v »Slov. Listu«, jezili ob enem nad kritikami v »Slovincu«, ki so bile kolikor toliko ugodne zame, — četudi

morda ugodne samo iz postranskih farizejskih namenov. Tudi v tem slučaju se nekateri védejo, kot da bi bil jaz v kaki zvezi s temi ocenami. Ne, jaz si ne naročam kritik! Da si jih ne naročam, se vidi iz »Naroda«. Iz Vašega pisma in pisma Govekarjevega na Zupančiča se vidi, da me smatrate nekakim intrigantom in rovarjem; odkod to, ne razumem. Jaz ne intrigiram proti nikomur; intrigiranje ni moj metijé; prepuščam to reč ljubljancanom; kar sem imel kdaj povedati, sem povedal naravnost. Govekar mi je pisal, da naj ne delam zdražbe med »nami« svobodomiselnimi literati. Jaz je nisem delal nikoli, — pač pa so ravnali baš ti svobodomiselniki literatje v »Narodu« o mnogih prilikah z mano slabše nego z najslabšim literarnim harlekinom. O tej stvari nečem govoriti dalje, ker bi se slišalo, da se branim sam, česar jaz nisem navajen. »Narodove« ocene mi ne morejo ne škoditi ne koristiti. Ali nihče ne more pričakovati, da bi se oklenil v bratovski ljubezni teh literatov, če plešejo po palcih od veselja, kadar morejo dobiti najbledejšo packo na mojih delih Sploh pa sem jaz sit vseh teh majhnih in nizkotnih literarnih prepirčkov. Že od nekdaj se nisem menil za kozle in kozolce nekaterih naših estetikov, — menil se bom zanje odslej toliko manj. Jaz imam obé roké polne dela; ne maram se izkazovati več v zlobnih polemikah, temveč z novimi deli. Hvala bogú, da ne diham ljubljanskega zraka; tam postanejo malenkostni in dolgočasni najboljši ljudje Jeseni se vidimo zopet; dal bom gledališču štiridejansko farso in Schwentnerju satiričen roman; potem pa naj se ples zopet prične! —

Pisal sem Vam to pismo, da ne boste mislili, da sem v kaki zvezi s temi ali onimi napadi na Vas. Kakor sem rekel, jaz ne maram, ne iščem in torej tudi ne uprizarjam nobenih polemik. To delajo nekateri drugi tam doli, a če je vzrok

zavist, potem bodo imeli najbrž še zmirom več vzroka. Mi na Dunaju seveda tega vzroka ne moremo imeti . . .

Tisto grulenje »klerikalcev« smatram za dosti dober dovtip, ker tako najivna pač nobena duša ni, da [bi] mi hotela sugerirati »krščanska načela«. Pojasnil bom v kratkem vso stvar in takó bo hitro pri kraju. Tudi Zupančič se je smejal »Kat. Obzorniku«; vrag vedi, kakšen komár jih je pičil Apropoz Zupančič! Zdí se mi, da se ga je hotelo na lep način nekako odtisniti od mene, kot da bi ga držal jaz pod rokó; a on je vso stvar razumel kakor jo je treba razumeti. — — Govékar mi je ponudil za »Narod« oceno o Ketteju; s tem mi je storil uslugo; pisal bom z največjim veseljem. Če bi se spravili nad Ketteja kaki Levci ali Robide, bi ga najbrž ne bilo spoznati. — — Zakaj nismo »Zvona« bogvekakó veseli, Vam je pisal menda že Zupančič

»Ruda« izide šele *po* Vel. noči.

Honorarja sem prejel 10 fl. — Hvala! —

Z odličnim spoštovanjem

Ivan Cankar

10

Blagorodni gospod!

Sprva sem se namenil, da Vam sploh ne odgovorim na Vaše pismo, ravno vsled velikega spoštovanja, ki ga imam do Vas še vedno. Jaz se izražam v svojih pismih jasno in določno, takó da vé vsakdo v prvem hipu, pri čem je. Vi pišete morda uljudneje, to se pravi, zavijate v dostojne fraze sumničjenja, ki jih jaz ne bi metal nikomur v obraz in ki jih torej z ogorčenostjo zavračam, ako jih hoče kdo meni nalé-piti. Kratko in hitro: 1.) Proti Vam ne obstojí nobena »zarota«, kakor si morda mislite. Jaz imam o Vaših najnovejših delih svoje nazore, ki se jako strinjajo z nazori mnogih dru-

gih ne baš nespametnih ljudj. Ali stvar je taka: Vam se ne smé reči ni besedice; kdor ne klečí brezpogojno tudi pred Vašimi slabejšimi in čisto slabimi proizvodi, ga smatrate svojim preganjavcem in grobokopom. Ne mi, gospod Aškerc, mi Vas ne pokopavamo; pokvarili so Vas in pokopávajo Vas tisti Vaši nesramni lizuni in hvalisači, ki vedó prav dobro, koliko je vredna kaka »pustna« ali »moderna« balada, kak »Rizal«, kaka »Aglaja« in navsezadnje kak — »Bur«; tisti ljudjé, ki vedó imenitno, da se vrežete, kadarkoli zapišete kak ocenjevalen in estetizirajoč stavek, kako najívno stvar, ki bi imela biti »aktualna« itd., — a ki klečé kljub temu pred Vami in se Vam šele smejó, ko Vam stopijo za hrbet. *Ti* ljudjé Vas pokopávajo in če se ne otesete za časa njihovega vpliva, Vas bodo resnično pokopali. Povdarjal sem mnogokrat — in povdarjalo se je zadnje dni v »Südenu«, — da so Vaše realistične balade iz predljubljske dobe nedosežni umotvori. Kedàj nisem tega naglašal pred vsem svetom? Kjé je beseda v »Südenu«, ki bi Vas mogla žaliti? Da ste zdaj »doktrinarni in suhoparni«? Jaz bi bil povedal to zadnjo resnico že zdavnaj v kakem slovenskem listu, — toda Vi veste samí, kakó je. Uredniki *vseh* slovenskih listov so prepričani, da pádate, — — — toda rajši molčimo. O Stritarju se ni smelo govoriti odkrito celih dvajset let, in vendar je vedel vsak človek, da je njega vrednost postala zeló problematična Nò, Vi niste Stritar; on níma za seboj toliko krasnih del, kot Vi in zató mislim, da se o Vas morda še celó dalj ne bo smelo ziniti *trezne* besede, četudi je faktum, da traja Vaš tihi propád že précej časa in da je postal rapidnejši, ko ste vzeli v roke uredništvo »Zvona«. V pismu Vam ne morem povedati vsega, kar bi hotel; a povedal bom morda vendarle kjé, — o svojem času. In če bom kedaj zapisal svoje misli o Vas, verjemite mi, da bodo Vaši slavi in Vašemu povsem opravičenemu ugledu koristile bolj kot tisti neslani panegiriki. Ali se Vam

ne zdi samim zoperno, da mečejo v en koš — recimo ime-
nitne romance kakor »Grešnik«, »Pramloča«, »Firduzi« itd.
— s *celim* »Pavlihom« (v katerem je samo *nekaj* lepih
pesmi), — ali balade »Ponočna potnica«, vso krasno »Staro
pravdo«, »List iz kronike . . .« itd. — z »Rizalom«, tistim
skrajno smešnim »Burom«, z grozno »pustno« in še groz-
nejšo »moderno« balado itd.? Kaj se Vam ne zdi, da s tem
ponižujejo pravega pesnika v Vas, kaj ne vidite v tej pre-
tirani, ostudni hvali *slabih* stvari — hinavstva ali pa vsaj
neumnosti? Da tega ne vidite, nas je skoro uverilo, da so Vas
že jako pohujšali. Tak človek, ki hvali kar vse vprek, —
kakó more najti besed za resnično, odkrito navdušenje za
Vaša *mojsterska* dela? Teh je mnogo, mi takozvani »dunaj-
ski literatje« vemo to vsi in bili bi prvi, ki bi Vas branili
krivičnih napadov, kakor se nam zdaj gnusijo prijateljski
napadi na Vašo pesniško čast in vrednost. — Pa ne samó
s tem: s svojim uredniškim delovanjem (o tem Vam je menda
pisal Zupančič), s svojimi ocenami nekaterih ničvrednih del
in s svojo nerazumljivo občutljivostjo, vsled katere ne raz-
umete in nečete razumeti svojih najboljših prijateljev in
častivcev, — z vsem tem ste se nam odtujili ter nas mnogo-
krat neopravičeno in brez razloga žalili Ko smo čuli,
da pridete v Ljubljano, da stopite v živo literarno življenje,
smo bili oduševljeni, ker smo mislili, da prinesete sabo
krepko sapo in da postanete vodnik mladih gibanj. Danes
smo docéla razočarani; Vaše ocene so nam pokazale, da ste
pač velik pesnik, a starokopiten in čisto neizviren in šablon-
ski v svojih nazorih, v vsem svojem ostalem delovanju . . .
Morda je takó samó zdaj, pod vplivom ljubljanskega zraka, —
toda mi govorimo o tem, kar je zdaj. — Toliko, da bodete
vedeli, kakó izgleda naše »pokopávanje« in kjé so Vaši res-
nični spoštovavci. — 2.) Kar sem pisal Govekarju o Ketteju,
pri tem ostanem. Povejte mi vendar, ali se piše *takó*, kot ste

pisali *Vi*, o pesniku, kakoršna smo imeli in imamo Slovenci
samo še dva (Prešerna in Zupančiča). Boljše *nič*. »Ocena«
je bila v vvodu povsem nepotrebna in neumestna, a taka,
kakoršna je Vaša, še celó! Ocene sodijo drugám. Ali ste imeli
v rokah že izdajo kekega klasika — z *milostno* oceno v pred-
govoru? In Vaša ocena je *milostna*, nekako z visokega stola
govorite o *mladem gimnazijcu* Ketteju. Kaj nas briga *mla-*
dost Kettejeva in njegovo študentovstvo?! To se pové v
životopisu, ne pa v *poniževalnem* tonu v oceni. Goethe in
Heine sta napravila najlepše svoje pesmi v letih Kette-
jevih . . . pa kaj bi govorili o tem! . . . Kdor čita Vaš vvod,
dobi vtis, da je Kette nekako pesnik srednje vrste, — da bi
se ga primerjalo recimo Gestrinu. In kakor smo pač Slovenci,
— *bi po Vašem vvodu ostalo pri tem*; na Vašo mogočno be-
sedó bi ga stlačili v rubriko, — v tisto rubriko poleg Ge-
strina, Gangla itd. *Za Ganglovo dramo in za »Rokovnjače«*
ste našli toplejših akcentov kot za Ketteja. — Pa naj bi nas
to ne ogorčilo? — Še to: *Vi* pravite, da je pač dopuščeno,
mlademu Ketteju sem in tja kaj *poboljšati*. Ne, *ni* dopu-
ščeno! Kot človeka in kot pesnika ga poznam dobro kot nihčé
drugi in vem, da je Kette vedel, kaj je napisal. Prvič ga ni
človeka med nami, ki bi smel in *mogel* Ketteja svobodno
popravlјati, — in drugič bi se to ne bilo smelo storiti že iz
pijetete. Prešeren je vse kaj družega; njemu se pač smé po-
praviti kaka oblika, ki je bila takrat v rabi, a zdaj ni več. In
nazadnje, — jaz bi tudi tega ne storil . . . Kar ste poprav-
ljali pri Ketteju, so večidel pesniške licence in K. originalni
izrazi. — No, pa tega bi Vam nihčé še toliko ne zameril;
druzih ljudi te »poprave« ne bodo motile. A kar Vam je za-
meriti, to je *izpuščanje* pesmi; vem jih nekaj na pamet, ki
bi bile vredne največjega lirika, a ki ste jih *Vi* kot smeti
pustili v miznici . . . Skratka, *Vi* bi Ketteja ne bili smeli
uredovati, ne pisati vvida, ne popravlјati in ne izpuščati

To je v interesu umrlega velikega pesnika, ne v mojem, — zato bom še govoril o stvari. 3.) Jaz ne vem, zakaj takó naglašate, da morate »kaj tacega« čitati baš v pismu na *Govekarja*. On Vam je najbrž sam povedal, da je vse prej kot moj somišljenik. Znano mi je, da gredó nazori njegovi in moji precej navskriž — a če bi se v slučaju Ketteja in še v nekaterih družih stvaréh strinjal z menoj, bi mu jaz tega nič ne zameril. Strinja se z menoj še mnogo družih. On je boljši prijatelj Vaš kot moj — takó vsaj mislim —, zato bodite potolaženi v tem oziru. Odločno pa moram zavriniti Vaše tiho in prikrito očitane, kot da se godí kaj za Vašim hrbtom. Jaz nisem navajen, da bi za hrbtom govoril, to veste dobro; in Govekarju sem izrecno dovolil, da Vam pokaže moje pismo. — 4.) Čemú naglašate tako ostentativno svoje liberalstvo ter namigavate, kakor da bi predli mi s »klerikalci« eno préjo. To je tako čudno in gnusno sumničenje, da bi Vam nanj najrajši nič ne odgovoril. A odgovorim Vam tóle: Kar se je v zadnjem času pisalo o Zupančiču in meni po klerikalnih listih, z vsem tem nisva midva v nikaki zvezi in dotičnih kritikov niti ne pozna. . . . Neki klerikalni list je grajal »Izmajlova« ter pohvalil »Rudo«. To Vas je ogorčilo in zdaj očitane te kritike — *meni!* . . . Drugi primer: V »Narodu« se je obnašal Gangl proti moji drami ničvredno, kakor se pač obnašajo samoljubni tepci, a isti list je bil poln hvale za »Izmajlova« in za — »Sina«. To drugo čudno razmerje *Vas pa ni čisto nič ogorčilo* in meni ni prišlo na misel, da bi šel *Vam* kaj očitane. Meni je bilo svobodno in celó *ponujeno*, da pišem o »Sinu« in »Izmajlovu«; a jaz nisem hotel, ker bi tá in oni lahko rekel, da grajam iz osvetljivosti. Stvar je torej taka: hvaliti se *mora* prvič Vas, drugič se hvali lahko svobodno kogarkoli — a če se hvali koga družega in *Vas* slučajno enkrat ne, tedaj je ogenj v strehi. Da to rubriko na kratko zvršim: mi takoimenovani »dunajski« smo v vseh

in vsakih ozirih radikalnejši od vas ljubljanskih liberalcev, a če nas klerikalci hvalijo, ne moremo nič za tó. Vi, »liberalci«, se nas naravnost otresate, mi pa se zaradi tega ne jočemo in gremo svojo pot naprej. — —

To je torej dovolj dolg odgovor. Napisal sem Vam vse to, da bo enkrat stvar v redu in da boste po priliki vedeli, zakaj nismo bili in nismo ob vsakem Vašem koraku navdušeni za Vas. Komu drugemu bi takega pisma ne bilo treba pisati, ker nihče ni tako navajen brezpogojne, slepe hvale in nihče ni tako občutljiv kakor Vi. Rekel sem Govekarju: mi hočemo *pravične in odkrite* kritike, ne hinavskega »uničevanja« in istotako hinavskega hvalisanja. In ob taki kritiki obstanemo mi »dunajski« jako imenitno poleg vas! —

K sklepu ponavljam še enkrat, da jaz in vsi moji prijatelji in znanci cenimo Vas kot pesnika višje, nego Vas cenijo tisti, ki Vas s svojimi »ocenami« le ponižavajo. Kadar bo sodila prihodnost, bo sodila v našem smislu: Vaš trajni in neporušni spomenik so Vaše balade in romance iz prvih dveh in samo deloma iz tretjega zvezka Vaših del. Kar ste napravili družega je z Vašim literarno-kritičnim delovanjem vred brez vrednosti ali pa celó na škodo naši literaturi. To je moja sodba in če jo premislite trezno, morate videti, da Vam ne jemlje niti trohice od Vaše zaslužene slave. — — Nekatero opazko Vaše (n. pr. o pesniku, ki [je] »záse« »individualiteta«) so nepotrebne in sodijo otrokom; mi vemo kaj govorimo in kaj delamo; nobena očitane in nobeni brezpotrebni nauki se nas ne primejo. — — V ostalem: taki prepiri so nepotrebni; mi bomo delali, — delajte tudi vi tam doli; a ne zgražajte se nad vsako našo besedo, kakor se mi ne zgražamo nad vami, kadar nam delate krivico. — —

Z najodličnejšim spoštovanjem

udani Vam

Dunaj, 11. V. 900

Ivan Cankar